

BESLUT

2017-05-02

Dnr: 16/01820,
1824, 1837, 1838,
1852 och 1904

SAKEN

Aktuellt, Gomorron Sverige, Rapport, SVT Nyheter och SVT Nyheter Extra, SVT1 och SVT2, 2016-06-24 kl. 10.00–18.10, 19.30 och 21.00, 2016-06-25 kl. 08.00–12.00, 2016-06-26 kl. 09.00, 16.15, 18.00, 19.30 och 21.00, 2016-06-27 kl. 18.00 och 19.30, samt 2016-07-01 kl. 06.55, sändningar om den brittiska folkomröstningen om EU-medlemskap; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Sändningarna frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAG OCH PROGRAM

I sändningarna diskuterade och analyserade bland annat olika journalister, experter och politiker den brittiska folkomröstningen om landets framtida EU-medlemskap som hölls den 23 juni 2016 samt dess utfall. I vissa inslag intervjuades brittiska medborgare kring deras åsikter om omröstningen.

Gomorron Sverige, den 1 juli 2016

I ett inslag i programmet diskuterade en nyhetspanel bestående av Aftonbladets (AB) politiska chefredaktör, Dagens Nyheters (DN) chefredaktör samt en före detta moderat riksdagsledamot den brittiska folkomröstningen. I inslaget sades bland annat följande.

(Programledare) – [...] vad är era tankar såhär när det gått en vecka [sedan den brittiska folkomröstningen]? (Före detta moderat riksdagsledamot) – Jag tycker det var sorgligt det som hände, vi ska komma ihåg att Europa har sargats av krig gång på gång, inte minst sista århundradet. Och det är väldigt ohistoriskt tycker jag att nu försöka slå sönder en enhet som ändå håller på att växa fram i Europa. Och det var naturligtvis en vansinnig chansning att göra den här folk-omröstningen. Man borde ha insett att det kunde gå väldigt snett. [---]

(AB:s politiska chefredaktör) – [...] de brittiska väljarna var ju bedragna kan man ju säga. Lurade att tro att ni kan rösta för ett utträde till EU, vi kommer kunna vara kvar i den inre marknaden när det gäller varor och tjänster, men vi kommer kunna stänga gränsen för människor. Det alternativet finns ju inte har det visat sig i nu efterhand [---]

(DN:s chefredaktör) – Det är ett stort politiskt misslyckande för det system som har byggt upp vår del av världen sen egentligen sen Berlinmurens fall. Att, att en majoritet av britterna inte vill vara kvar i EU-samarbetet kan vi tolka precis som du säger att det här handlar inte bara om EU utan det är ett bredare missnöje som handlar om något annat [...] den brittiska ekonomin kommer av allt att döma gå in i en allvarlig recession nästa år, så det här priset för den här chanstagningen är väldigt, väldigt högt [...] (Före detta moderat riksdagsledamot) – Vi kan naturligtvis skälla på britterna men vi ska komma ihåg... (DN:s chefredaktör) – Nej, på dem som har lovat de här sakerna! (Före detta moderat riksdagsledamot) – Ja, dem som har lovat och även tycker jag dem som röstade, enligt min mening, fel. Men vi ska komma ihåg att det fanns ju en kritik mot att EU blev allt för mycket överstatligt, allt för mycket detaljregleringar och strul och den ville man inte riktigt ta till sig i Bryssel. [---]

(AB:s politiska chefredaktör) – [...] det här är en, en folkomröstning som har verkligen präglats av total faktaresistens, av lögn, av att medvetet liksom försöka bedra väljarna. Och det är extremt oroande. [---]

(Programledare) – Men för ganska många analyser senaste veckan har ju i princip gått ut på att britterna är dumma i huvudet. Det känns ju kanske som lite tunt. (AB:s politiska chefredaktör) – Det känns lite tunt, och vart bär den analysen? Var tar den oss? Den tar oss ju ingenstans. Det är inte en intressant diskussion utan den intressanta diskussionen är ju; hur får vi ihop det här nu? [---]

(DN:s chefredaktör) – [...] en generation i Storbritannien kommer tvingas hantera spillrorna av den här Brexit-kampanjen och städa upp efter det här [...]

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anför sammanfattningsvis att Sveriges Television (SVT) uteslutande lät förespråkare för ett brittiskt EU-medlemskap uttala sig, analysera situationen och föra fram sina åsikter i sändningarna.

- En anmälare anför att SVT genomgående lagt tonvikten på områden i Storbritannien där stödet för att stanna i EU var massivt och att det inte sänts ett enda reportage från ett brittiskt samhälle där en majoritet röstade för att lämna EU. Detta trots att ”lämna-sidan” vann folkomröstningen.
- En anmälare anser att det faktum att ett tal som framfördes av ”lämnakampanjens” ledare som sändes i *SVT Nyheter Extra* den 24 juni 2016 kl. 12.00 saknade undertexter innebar att SVT undanhöll talets budskap.
- En anmälare anser att SVT den 24 juni 2016 mot bättre vetande ett flertal gånger lät påskina att det svenska EU-motståndet i Sverige skulle ha minskat. Detta trots att en undersökning SVT några månader tidigare publicerat på sin hemsida visade att motståndet ökat och troligen skulle

öka ytterligare om Storbritannien lämnade EU.

- En anmälare anser att det var felaktigt att i *Rapports* sändning den 26 juni 2016 kl. 18.00 påstå att en majoritet av Sveriges befolkning stödjer ett svenskt EU-medlemskap. Det är i själva verket tvärtom enligt anmälaren.
- En anmälare är kritisk till ett inslag med en paneldiskussion om folkomröstningen i *Gomorra Sverige* den 1 juli 2016 eftersom samtliga paneldeltagare enligt anmälare var motståndare till ett brittiskt utträde vilket gjorde inslaget ensidigt. Anmälaren anser vidare att paneldeltagarna hade ett föraktfullt sätt att prata om den brittiska väljarkåren.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslagen och programmet överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Partiskhet

Såväl som i bevakningen av kampanjerna inför som efter det färdiga resultatet av den brittiska folkomröstningen om landets EU-medlemskap har SVT strävat efter att låta båda sidors argument synas. SVT vill framhålla att de anmälda inslagen och programmet ska ses som del i en helhet där även reportage och debatter inför folkomröstningen ingår. Under perioden 20–23 juni 2016 sände *Gomorra Sverige* och *Aktuellt* bland annat intervjuer med EU-kritiker som Mark Brolin och Anna Herdy, debatter mellan EU-parlamentarikerna Carl Schlyter (MP) och Birgitta Ohlsson (L), partiledarna för Liberalerna Jan Björklund och Vänsterpartiet Jonas Sjöstedt samt mellan ordföranden för Svenskt Näringsliv Carola Lenne och LO-ordföranden Karl-Petter Thorwaldsson, för att nämna några inslag.

SVT kan inte finna stöd för anmälarnas uppfattning att endast EU-anhängare kommit till tals i sändningarna. Tongivande under första dagens sändningar var bilder på firande Brexit-anhängare och Nigel Farage, partiledare för det brittiska partiet UKIP, som sa att det här var en seger för vanligt folk över det politiska etablissemangen.

Vad gäller röster och reaktioner från ett svenskt perspektiv så har röster som varit negativa eller oroliga för följderna av att Storbritannien skulle lämna EU dominerat. Detta är dock naturligt då stora delar av det offentliga Sverige, såsom politiker, näringsliv och fackföreningsrörelse, var emot ett brittiskt utträde ur EU. Detta betyder inte att EU-kritiska röster inte förekom. Partiledare för samtliga riksdagspartier uttalade sig i SVT den 24 juni 2016 om resultatet och där återfanns både Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet som är EU-kritiska. Likaså sändes ett reportage i *Rapport* den 24 juni 2016 om hur opinionen i Sverige för ett EU-medlemskap påverkades av Storbritanniens val. Där intervjuades bland annat ordföranden för organisationen "Folkrörelsen Nej till EU" och flera andra som skulle rösta för ett svenskt utträde.

Vad gäller reaktioner på plats i Storbritannien så förekommer både anhängare av

”stanna-sidan” och ”lämna-sidan” i intervjuer eller referat. De första dagarna efter valresultatet befann sig SVT:s team i storstäder som London och Edinburgh, där en majoritet hade röstat för att Storbritannien skulle vara kvar i EU. Detta var SVT transparenta med. Exempelvis i *SVT Nyheter Extras* sändning den 25 juni 2016 cirka kl. 08.55 då en reporter på plats i London intervjuade en förbipasserande om känslorna för folkomröstningsresultatet. Där påpekade reportern att London var ett starkt fäste för EU-anhängare och att det därför inte var en slump att så många på gatan uttryckte bestörtning för resultatet.

Då SVT inte var på plats i de områden där Brexit-anhängare dominerade har i stället reportrar och programledare tydligt redogjort för argumenten för ”lämna-sidan”, såsom gränsfrågor och invandringsfrågor. Röster och stämningar från områden med ”lämna-anhängare” i bland annat London, Cornwall och Skottland återgavs.

En anmälare har kritiserat ett inslag i *Gomorra Sverige* som sändes den 1 juli 2016. Denne anför att samtliga panelmedlemmar i en debatt om Brexit var motståndare till det brittiska utträdet och att de visade ett förakt för de brittiska väljarna.

SVT anför att det anmälares uppfattat som en debatt om Brexit var den återkommande programpunkten nyhetspanelen. Panelen diskuterar varje vecka aktuella nyhetshändelser. Denna fredag, en vecka efter beskedet i den brittiska folkomröstningen, diskuterades könskvotering i bolagsstyrelser, politikerveckan i Almedalen och Brexit.

Panelens medlemmar var utvalda för att avspegla en bred politisk spridning och den aktuella panelen bestod av Aftonbladets politiska chefredaktör, Dagens Nyheters chefredaktör och en före detta moderat riksdagsledamot. Panelmedlemmarna speglar alltså åsikter från både socialdemokrati, liberalism och konservatism. Panelen framförde sina personliga åsikter om en aktuell nyhetshändelse, det var alltså inte fråga om en politisk debatt för och emot Brexit. Det rörde sig om tre tillfälliga medverkande, där praxis visar att kraven på opartiskhet är lägre än för företrädare för SVT.

SVT vill även anför att även om de tre i panelen i huvudsak var negativa till resultatet av folkomröstningen så nyanserade de bilden. Till exempel sa den före detta moderat riksdagsledamoten att det var viktigt att beakta att det funnits kritik mot EU, bland annat överstatlighet och detaljreglering, som myndigheter inte tagit till sig. Panelens åsikter speglade den stora majoritet, från vänster till höger, i Sverige som varit negativa till att Storbritannien röstat för att lämna EU. Sett till nyhetsbevakningen i stort så har även svenska EU-skeptiker hörts, till exempel Vänsterpartiets och Sverigedemokraternas partiledare.

Saklighet

Anmälarna har i huvudsak allmänt hållen kritik mot opartiskhet och saklighet i sändningarna. En anmälare anser dock att det i *Rapport* den 27 juni 2016 endast talades om nackdelarna med att Storbritannien lämnar EU samt att det i sändningarna påstods att en majoritet av svenskarna stödjer att Sverige ska vara kvar i EU, trots att det enligt anmälaren är tvärtom.

SVT har inte funnit något stöd för anmälarens uppgift att en stor majoritet av Sveriges befolkning vill att Sverige lämnar EU. Den opinionsundersökning som SIFO gjort på uppdrag av SVT visade att en knapp majoritet vill att Sverige ska vara kvar i EU. Denna undersökning refererades i nyhetssändningarna söndagen den 26 juni 2016. Även andra opinionsundersökningar som publicerats i svenska medier talar om en majoritet som förespråkar ett fortsatt svenskt EU-medlemskap.

En anmälare kritiserar att ett tal av ”lämna-kampanjens” ledare inte textats i den direktsända extrasändningen den 24 juni 2016. SVT vill understryka att detta inte hade andra skäl än att det inte var möjligt att direkttexta denna del men att programledaren efter talet återgav kärnpunkterna. Delar av talet återutsändes senare under dagen, då med textning.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Vid sin prövning kan nämnden ta hänsyn till ett annat program eller inslag, förutsatt att en sådan balansering framstår som naturlig för publiken. Det kan till exempel röra sig om inslag i den löpande nyhetsförmedlingen.

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden (8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt nämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet. Med kommentarskyldigheten följer ett visst utrymme för värderande omdömen.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Utgångspunkten för de granskade sändningarna var huvudsakligen att rapportera om och analysera den brittiska folkomröstningen om landets EU-medlemskap.

I sändningarna diskuterades bland annat potentiella effekter av ett brittiskt utträde ur EU på internationell, europeisk och svensk politik och ekonomi. Enligt granskningsnämndens mening ligger sändningar av dessa slag väl i linje med SVT:s gransknings- och kommentarsskyldighet. Att rapporteringen i vissa sändningar hade en kritisk infallsvinkel medför därmed inte i sig att sändningarna strider mot kravet på opartiskhet. Nämnden konstaterar vidare att flertalet av de medverkande i de granskade sändningarna var tillfälliga medverkande för vilka kraven på opartiskhet och saklighet kan ställas lägre än på företrädare för SVT.

Nämnden anser, vid en samlad bedömning av de granskade sändningarna, att det som anmälarna har tagit upp inte medför att sändningarna strider mot kravet på opartiskhet.

Nämnden kan inte finna att vad anmälarna i övrigt anfört medför att sändningarna strider mot kravet på saklighet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Jan Holmberg, Clas Barkman, Berivan Yildiz och Staffan Dopping efter föredragning av Gustav Aspengren.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Gustav Aspengren

Originalhandlingar med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.